דרך ה' — במצות הזמנים

ענין חמץ ומצה: ענין החמץ והמצה הוא כי הנה עד יציאת מצרים היו ישראל מעורבים בשאר האומות גוי בקרב גוי וביציאתם נגאלו ונבדלו. והנה עד אותו הזמן היה כל בחי' גופות בני האדם חשוך בחשך ווהמא שהיה מתגבר עליהם וביציאה נבדלו ישראל ונזמנו גופותם ליטהר ולהזדמן לתורה ולעבודה ולענין זה נצטוו בהשבתת החמץ ואכילת המצה. והיינו כי הנה הלחם שהוכן למזון האדם הוא משתוה באמת אל המצב הנרצה באדם וענין החימוץ שהוא דבר טבעי בלחם לשיהיה קל העיכול וטוב הטעם. הנה גם הוא נמשך לפי החק הראוי באדם שגם הוא צריך שיהיה בו היצה"ר והנטיה החומרית. אמנם לזמן מיוחד ומשוער הוצרכו ישראל להמנע מן החמץ וליזון ממצה להיות ממעטים בעצמם כח היצה"ר והנטיה החומרית והגביר בעצמם ההתקרבות אל הרוחניות. ואולם שיזונו כך תמיד אי אפשר כי אין זה הנרצה בעה"ז. אך הימים המשוערים לזה ראוי שישמרו זה הענין שעי"ז יעמדו במדריגה הראויה להם. והנה זה עיקר ענינו של חג המצות ושאר מצוות הלילה הראשונה כלם ענינים פרטים מקבילים לפרטי הגאולה ההיא:

סוכה ולולב: ענין הסוכה והלולב הוא כי הנה ענני הכבוד שהקיף הקב"ה את ישראל מלבד תועלתם בגשמיות שהיה לסכך עליהם ולהגן בעדם עוד היתה תולדה גדולה נולדת בהם בדרכי הרוחניות. והוא כמו שע"י העננים ההם היו נמצאים ישראל מובדלים לבדם ונשואים מן הארץ כך היה נמשך להם מציאות הארה המשכנת אותם לבד נבדלים מכל העמים ומנושאים ומנוטלים מן העה"ז עצמו ועליונים ממש על כל גויי הארץ. ודבר זה נעשה בשעתו לישראל להגיעם אל המעלה העליונה הראויה להם ונמשכת תולדתו זאת לכל א' מישראל לדור דורים שאמנם אור קדושה נמשך מלפניו ית' ומקיף כל צדיק מישראל ומבדילו מכל שאר בני האדם ומנשאו למעלה מהם ומשימו עליון על כלם ומתחדש דבר זה בישראל בחג הסוכות על ידי הסוכה. ואור השם ב"ה מאיר על ראשם של ישראל ומעטירם באופן שתהיה אימתם נופלת על כל אויביהם ע"י נטילת הלולב ומיניו והוא מ"ש וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכבר היו משיגים זה הענין בגילוי מיד אלו לא היו החטאים מונעים אותו. אמנם עכ"פ מזדמן הדבר לצאת לפועל בזמנו ועל ידי פרטיות מצות הלולב בנענועיו והקפותיו משתלם ענין זה להתחזק שליטת השם ב"ה על ראשם של ישראל ולהפיל אויביהם לפניהם ולהכניעם תחתם עד שהם בעצמם יבחרו להיות להם לעבדים. והוא הענין שנא' אפים ארץ ישתחוו לך וכו' (ישעיהו מט כג) והלכו אליך שחוח בני מעניך וכו' (ישעיהו ס יד), כי כלם ישתעבדו להם וישתחוו להם לקבל על ידם אור מאור השם ב"ה השורה עליהם והנה תשפל כל גאותם ויכנעו תחת ישראל וישובו על ידם אל עבודתו ית' ולזה הולך כל ענין הלולב בפרטיו וכמ"ש:

חנוכה ופורים: ענין חנוכה ופורים הוא להאיר האור המאיר בימים ההם כפי התקונים שנתקנו בם. חנוכה בתגבורת הכהנים על הרשעים בני יון שהיו מתכונים להסיר ישראל מעבודת ה' ונתחזקו הכהנים ועל ידם שבו לתורה ולעבודה. ובפרט ענין המנורה לפי תיקוניה שהיו הקטרוגים נגד ענינה והחזירום הכהנים על בורים. ופורים לענין הצלתם של ישראל בגלות בבל וחזרת קבלת התורה

שחזרו וקבלו עליהם לעולם כמו שאז"ל (שבת פח א) הדור קבלוה בימי אחשורוש ופרטי הענינם כפי פרטי התיקון:

שופר: אך ענין השופר בר"ה הוא כי הנה ביום זה הקב"ה דן את כל העולם כלו ומחדש כל המציאות בבחינת הסיבוב החדש דהיינו השנה החדשה. והנה נסדרים הסנהדראות ונערך הדין על כל היצור כפי סדרי הדין העליון וכמ"ש בח"ב והקטיגור מזדמן לקטרג כפי עונותיהם של בני האדם והנה צונו הקב"ה לתקוע בשופר והכונה בו להמשיך ההנהגה ברחמים ולא בתוקף הדין ולערבב הקטיגור שלא יקטרג. והנה כבר ביארנו בח"ב שכמו שאין מה"ד נותנת שיגיע טוב לבני האדם אם לא יזכו לו כן מחק המשפט עצמו הוא במעשים מן המעשים שיעשו בני האדם בהגמלם הגמול הראוי להם לפי ענינם שינוהג עמהם בכלל דינם ברחמים ובחמלה ולא ידוקדק עליהם בדקדוק גמור. וכענין מ"ש ז"ל (ר"ה יז.) כל המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו כי הרי זה מדה כנגד מדה כמו שהוא מוותר כך יוותרו לו ונמצא שמתנהגים עמו ברחמים וזה עצמו מדת משפט. ואמנם לא המעשה הזה לבד יגמל עד"ז אבל כל מעשה שתגזור החכמה העליונה עליו היותו ראוי ליגמל כך יגמל כך ומכלל זה מצוה זו של תקיעת שופר שנצטוו בה ישראל להיות ממשיכים עליהם ההנהגה ברחמים וכשישמרו אותה כראוי זה יהיה הפרי שילקטו ממנה. ואמנם פרט הענין היחס אשר לתקיעת השופר עם המשכת הרחמים תלוי בשרשי ההנהגה ויסודותיה כפי הדברים האמיתים שלה. והכונה בזה באמת לעורר אבות העולם להתחזק בזכותם לעורר את הרחמים ולפייס מדה"ד ולהגביר הטוב על הרע ולכפות כחות הרע וליטול הכח מהמקטרגים ולהתכוין שישתמש האדון ב"ה מרוממותו להנהיג בשליטת יחודו ולעבור על פשע וכל זה על ידי מצוה זאת כשיתחבר עמה תשובתם של ישראל כראוי. ופרטי כל ענין זה כפי פרטי התיקון בדרכיו:

יום הכיפורים: אמנם ענין יוה"כ הוא שהנה הכין האדון ב"ה לישראל יום א' שבו תהיה התשובה קלה להתקבל והעונות קרובים לימחות דהיינו לתקן כל הקלקולים שנעשו על ידיהם ולהסיר כל החשך שנתגבר על ידיהם ולהשיב השבים אל מדריגת הקדושה והקורבה אליו יתּ שנתרחקו ממנה ע"י חטאתיהם. והנה ביום זה מאיר אור שבכחו נשלם כל זה הענין ואמנם הוא אור שלקבל אותו צריך שישמרו ישראל מה שנצטוו ליום זה ובפרט ענין העינוי שעליה מתנתקים מן הגופניות ניתוק גדול ומתעלים במקצת אל בחי' המלאכים ושאר כל פרטי הדברים כפי פרטי התיקון:

קריאת התורה: והנה צריך שתדע שמן התיקונים הגדולים שסידרו הנביאים לישראל היה ענין הקריאה בתורה וזה נכלל בב' בחינות. הא' קריאת ספר התורה על הסדר עד תומו וחוזר חלילה על דרך זה. והב' קריאת פרשיות מיוחדות בזמנים מיוחדים. וזה כי הנה ספר התורה הוא כלל מה שנמסר לנו ממנו יתּ (להיותו) [להיותנו] הוגים בו שע"ז תמשך לנו הארתו וכמ"ש בח"א ובחלק זה ג"כ פ"ב. והנה לקבל הארה זו בתמידות תקנו שנהיה הוגים בו במקהלותינו בתמידות על הסדר וזה מלבד ההגיון הפרטי הראוי לכל אחד ואחד בפרטו. והנה ע"י הקריאה התמידית הזאת מתמיד בנו אור קדושה הזאת וגם בזמנים המיוחדים כפי ענינם ראוי שנקרא הפרשיות הנוגעות לענינים ההם להחזיק הארת הימים על ידי כח התורה שהוא הכח היותר חזק שיש לנו: